

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education

Challenges and Effects of Crisis Situations on Education

2
0
2
4

SELECTED
PAPERS

Berehove,
30-31 March 2023

International Academic Conference

ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

KRÍZISHELYZETEK
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI
AZ OKTATÁSBAN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2023. március 30–31.

Tanulmánykötet

CHALLENGES AND EFFECTS
OF CRISIS SITUATIONS
ON EDUCATION

International Academic Conference
Berehove, 30–31 March, 2023

Selected papers

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

ЗУІ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ
Берегове
2024

УДК 370:061.3

В 41

Збірник наукових праць містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF) рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

За редакцією:

Емьовке Берсхауер-Олас, Єва Гуттерер, Лідіко Гребя та Каталін Поллоі

Технічне редагування та верстка: *Олександр Добош, Ласло Вездел та Вівієн Товт*

Коректура: *Лідіко Гріца-Варцаба, Лідіко Гребя та Катерина Лізак*

Дизайн обкладинки: *Вівієн Товт*

УДК: *Бібліотека ім. Опаци Черв Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск:

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст наукових праць відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (папіурка)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© Автори, 2024

© Редактори, 2024

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, 2024

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**KRÍZISHELYZETEK
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI
AZ OKTATÁSBAN**

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2023. március 30–31.

Tanulmánykötet

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Beregszász
2024

ETO 370:061.3

K-95

A kiadvány a 2023. március 30-31-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke által rendezett *Krizishelyzetek hatása és kibívásai az oktatásban* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások szerkesztett anyagát tartalmazza.

Nyomtatott és elektronikus formában (PDF-fájlformátumban) történő kiadásra javasolta
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2024. január 25., 1. számú jegyzőkönyv).

Kiadásra előkészítette a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke.

Szerkesztette:

Berghauer-Olasz Emőke, Hutterer Éva, Greba Ildikó és Pally Katalin

Műszaki szerkesztés és tördelés: *Dobos Sándor, Vezsdel László és Tóth Vivien*

Korrektúra: *Grixa-Varcaba Ildikó, Greba Ildikó és Lizák Katalin*

Borítóterv: *Tóth Vivien*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felel:

Dobos Sándor (a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlegének vezetője)

A kötetben található tanulmányokat a konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

**A konferenciát és a kiadvány megjelentetését
Magyarország kormánya támogatta**

Kiadó: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202, Beregszász, Kossuth tér 6. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Nyomdai munkálatok: „RIK-U” Kft. (cím: 88 006 Ungvár, Kárpáti Ukrajna u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (keményfedelű)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© A szerzők, 2024

© A szerkesztők, 2024

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2024

FERENC RAKOCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE
OF HIGHER EDUCATION

**CHALLENGES AND EFFECTS
OF CRISIS SITUATIONS
ON EDUCATION**

International Academic Conference
Berehove, 30-31 March 2023

Selected papers

Transcarpathian Hungarian College
Berehove
2024

UDC 370:061.3

K-95

The publication contains materials of the international academic conference on *Challenges and Effects of Crisis Situations on Education*, organised by the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in Berehove on 30–31 March 2023.

Recommended for publication in printed and electronic form (PDF file format)
by the Academic Council of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education (record No. 1 of January 25, 2024)

This volume of conference materials has been prepared by
the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education
and Management of Educational Institutions and the Division of Publishing
of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Edited by:

Emőke Berghauer-Olasz, Éva Hutterer, Ildikó Greba and Katalin Pally

Technical editing and pagination: *Sándor Dobos, László Vezsdel and Vivien Tóth*

Proof-reading: *Ildikó Gricza-Varcaba, Ildikó Greba and Katalin Lizák*

Cover design: *Vivien Tóth*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rakoczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing:

Sándor Dobos (head of the Division of Publishing of Ferenc Rakoczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education)

Selected papers were proofread by the Scientific Board
of the international academic conference.

Authors are responsible for the content of the conference materials.

**The conference and the publication of selected papers
sponsored by the government of Hungary.**

Publishing: Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Printing: “RIK-U” LLC (Address: Carpathian Ukraine Street 36, 88006 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (hardback)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© Authors, 2024

© Editors, 2024

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2024

A KONFERENCIA TUDOMÁNYOS TANÁCSA

- Dr. habil. Bárczi Zsófia egyetemi docens, dékán** – Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-Európai Tanulmányok Kara (Szlovákia)
- Prof. Dr. Bida Olena egyetemi tanár, tanszékvezető** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Csernicskó István egyetemi tanár, az MTA tagja, rektor** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)
- Dr. Grabovac Beáta rendkívüli egyetemi tanár** – Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szerbia)
- Prof. Dr. med. Grezsa Ferenc címzetes egyetemi tanár** – Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Továbbképző Központ (Magyarország)
- Dr. habil. Hanák Zsuzsanna egyetemi docens, intézetvezető** – Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet (Magyarország)
- Dr. habil. Híves-Varga Aranka egyetemi docens, intézetvezető** – Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet (Magyarország)
- Prof. Dr. Komár Olga egyetemi tanár** – Pavlo Ticsina Umányi Állami Pedagógiai Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Módszertana és Innovációs Technológiák Tanszék (Ukrajna)
- Dr. habil. Lidia Marszałek** – Mazóviai Akadémia, Plock (Lengyelország)
- Dr. Orosz Ildikó főiskolai docens, elnök** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)
- Prof. Dr. Osadchenko Inna egyetemi tanár** – Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Szociális Munka és Rehabilitáció Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Prima Raisza egyetemi tanár** – Leszja Ukrajinka Volinyi Nemzeti Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Elmélete és Módszertana Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Pusztai Gabriella egyetemi tanár, az MTA tagja, intézetvezető** – Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet (Magyarország)
- Prof. Dr. Tóth Péter egyetemi tanár** – Selye János Egyetem, Neveléstudományi Tanszék (Szlovákia)

НАУКОВА РАДА КОНФЕРЕНЦІЇ

Барці Жофія, доктор габілітований, доцент, декан факультету центральноєвропейських студій Університету Костянтина Філософа в Нітрі (Словакія)

Біда Олена Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

Ганак Жужанна, доктор габілітований, доцент, директор інституту психології Католицького університету імені Кароля Естергазі (Угорщина)

Гівеш-Варга Аранка, доктор габілітований, доцент, директор інституту освітніх, педагогічних наук Печського університету (Угорщина)

Грабовац Беата, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальних і гуманітарних наук Новосадського університету (Сербія)

Грежа Ференц, психіатр, професор інституту післядипломної психологічної освіти Реформатського університету імені Гашпара Каролі, Інститут психології (Угорщина)

Комар Ольга Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна)

Маршалек Лідія, доктор габілітований, професор Мазовецької академії в Плоцьку (Польща)

Орос Ільдико Імріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

Осадченко Інна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (Україна)

Пустаї Габрієлла, доктор педагогічних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), директор інституту освіти і культури Дебреценського університету (Угорщина)

Товт Петер, доктор педагогічних наук, професор кафедри освітніх, педагогічних наук Університету імені Яноша Шее (Словаччина)

Черничко Степан Степанович, доктор гуманітарних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), ректор Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

SCIENTIFIC COUNCIL OF THE CONFERENCE

Zsófia Bárczi, DSc, professor, dean – Constantine the Philosopher University in Nitra, Fakulte stredoeurópskych štúdií (Slovakia)

Olena Bida, DSc, professor, head of department – Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions (Ukraine)

István Csernicsekó, DSc, professor, full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA) rector – Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

Beáta Grabovac, PhD, associate professor – University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty, Faculty of Social and Human Sciences (Serbia)

Ferenc Grezsa MD, honorary professor – Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, Institute of Psychology (Hungary)

Zsuzsanna Hanák, DSc, professor, director of institute – Eszterházy Károly Catholic University, Institute of Psychology (Hungary)

Aranka Híves-Varga, DSc, professor, director of institute – University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Hungary (Hungary)

Olha Komar, DSc, professor, head of department – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Department of professional methods and innovative technologies in primary school (Ukraine)

Lidia Marszałek, DSc, professor – Akademia Mazowiecka w Plocku (Poland)

Ildikó Orosz, PhD, associate professor, president – Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

Inna Osadchenko, DSc, professor – National University of bioresources and nature management of Ukraine, Department of social work and rehabilitation (Ukraine)

Raisa Prima, DSc, professor, head of department – Lesya Ukrainka Volyn National University, Department of Theory and Methodology of Primary Education (Ukraine)

Gabriella Pusztai, DSc, professor, full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA) director of institute – University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management (Hungary)

Péter Tóth, DSc, professor – J. Selye University, Faculty of Education (Slovakia)

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

<i>Empirikus és neveléstörténeti kutatások eredményei / Результати емпіричних та історико-педагогічних досліджень / Results of empirical and educational historical research</i>	19
<i>Boldizsár Boglárka – Cseri Kinga – Sipos Judit: MAGYAR ÉS SZLOVÁK EGYETEMISTÁK TANULÁSI ÉS ÉLETVITELI VÁLTOZÁSAINAK VIZSGÁLATA A VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN</i>	21
<i>Csoóri Zsófia: A KÁRPÁTALJAI TANÍTÓKÉPZÉS SZERVEZÉSI ÉS PEDAGÓGIAI ALAPJAI A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG IDEJÉN (1919–1938)</i>	35
<i>Inántsý-Pap, Ágnes – Szilágyi, Barnabás: THE SEARCH FOR GREEK CATHOLIC IDENTITY THROUGH UPBRINGING AND EDUCATION</i>	47
<i>Kinczerová Adriana – Szabó L. Dávid: A PANDÉMIA HATÁSA AZ ERASMUS+ MOBILITÁSOKRA A SELYE JÁNOS EGYETEMEN</i>	55
<i>Molnár, Nikoletta: TEACHER-STUDENT COMMUNICATION CHARACTERISTICS AND THE CRISIS SITUATION</i>	67
<i>Pallay Katalin – Nagy-Füzesséry Bernadett: A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA ÉS AZ UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM MAGYAR HALLGATÓI KÖZÖTTI TÁRSAS KAPCSOLATOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA ÉS EZEK HATÁSA A KÉT INTÉZMÉNY HALLGATÓINAK EREDMÉNYESSÉGÉRE</i>	77
<i>Szabó L. Dávid – Sýkora Hernády Katalin: A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA MEGJELENÉSE A SZLOVÁKIAI ÉS A MAGYARORSZÁGI ÁLTALÁNOS ISKOLÁS OLYAN PEDAGÓGIAI DOKUMENTUMOKBAN, AMELYEK A DUALIZMUS KORSZAKÁVAL FOGLALKOZNAK</i>	101
<i>Szalay Ignác: A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELŐTTI MAGYAR KÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEMKÖNYVEK ILLUSZTRÁCIÓI</i>	111
<i>Varga, Aranka: VULNERABLE GROUPS IN CRISIS SITUATIONS: HOW TO SUPPORT ROMA STUDENTS' COPING STRATEGIES</i>	119
<i>Vincze Tamás András: MAGYAR ARISZTOKRATA HÖLGYEK PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGE A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN</i>	129

<i>Oktatásszervezési és távoktatási tapasztalatok / Досвід організації освітнього процесу та дистанційного навчання / Educational management and distance learning experiences</i>	137
<i>Andl, Helga – Laki, Tamásné: "WE ARE IN THIS TOGETHER" – DISTANCE LEARNING EXPERIENCE IN SMALL SCHOOLS IN A PANDEMIC IN SPRING 2021</i>	139
<i>Андрусик Павло: ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	151
<i>Bernhardt, Renáta: SECONDARY SCHOOL STUDENTS' VIEWS ON DIGITAL EDUCATION IN RELATION TO ON-LINE OPPORTUNITIES IN HIGHER EDUCATION</i>	157
<i>Чичук Антоніна – Кучай Олександр – Гуттерер Єва – Візавер Вікторія: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ І ВОЄННОГО СТАНУ</i>	167
<i>Dezső, Renáta Anna: "ALL'S WELL THE END'S WELL"? CHALLENGES AND LESSONS LEARNT OF AN INTERNATIONAL PEDAGOGY BACHELOR PROGRAM INTRODUCED IN THE MIDDLE OF THE COVID 19 PANDEMIC</i>	173
<i>Dudás János – Holovács József: ONLINE INFORMÁCIÓS RENDSZER KÉSZÍTÉSE AZ OKTATÁSI FOLYAMATOK ADMINISZTRÁLÁSÁRA A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA RÉSZÉRE</i>	183
<i>Furcsa, Laura: PERCEIVED BENEFITS OF ONLINE ORAL EXAMINATIONS AT UNIVERSITIES</i>	191
<i>Fábián Márta – Bárány Erzsébet – Lechner Ilona – Huszti Ilona: A RÁKÓCZI-FŐISKOLA HALLGATÓINAK ATTITÚDJE A (NYELV)TANULÁSHOZ A TÁVOKTATÁS SORÁN</i>	199
<i>Kecskés Judit: KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A MAGYAR ALAPSZAKOS KÖZÖS KÉPZÉS FINNUGOR NÉPEK ÉS NYELVEK C. TÁRGYÁNAK OKTATÁSÁBAN</i>	215
<i>Magyar, Ágnes: HOW HAVE SECONDARY SCHOOL STUDENTS EXPERIENCED DIGITAL WORK SCHEDULES?</i>	225
<i>Prescott-Pickup, Francis J: DISTANCE LEARNING DURING THE COVID-19 PANDEMIC: THE EXPERIENCE OF STUDENTS IN A LARGE HUNGARIAN UNIVERSITY</i>	235
<i>Прядко Олександр: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ</i>	247

<i>Oktatástechnológiai innovációk / Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі / Innovative educational technologies</i>	251
<i>Árva, Valéria – Márkus, Éva – Trentinné Benkő, Éva: APPLICATION OF EARLY LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY IN DIGITAL EDUCATION. A RESEARCH PROJECT BY THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES AND THE FACULTY OF PRIMARY AND PRESCHOOL EDUCATION, EÖTVÖS LORÁND UNIVERSITY</i>	253
<i>Baksa Adrien – Sztojka Mirosláv: A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS TANÍTÁSA-TANULÁSA MATEMATIKA-ÓRÁN</i>	267
<i>Csucska Petra – Csopák Éva: AZ OLVASÁS IRÁNTI ATTITŰD VIZSGÁLATA AZ ESZENYI BÁZISISKOLA ALSÓ TAGOZATOS TANULÓINAK KÖRÉBEN</i>	275
<i>Jaskóné Gácsi, Mária: GAMIFICATION – TESTS OF STRENGTH IN THE DIGITAL SPACE FROM AN EDUCATOR'S PERSPECTIVE</i>	283
<i>Gonda, Zsuzsa: THE FEATURES OF TEACHING METHODS IN ONLINE HUNGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS DURING PANDEMIC</i>	295
<i>Гікоб Андрія: РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ</i>	307
<i>Molnár, Ákos – Prisztočka, Gyöngyvér: THE POSSIBILITY OF A NEW TREND IN THE TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOLS</i>	313
<i>Nagy Béla: A GENETIKA ONLINE OKTATÁSÁNAK SAJÁTSÁGAI</i>	327
<i>Nagy-Kolozsvári, Enikő – Fábrián, Márta – Huszti, Ilona: USING GAMES IN THE YOUNG LEARNER ENGLISH CLASSROOM IN TRANSCARPATHIA</i>	333
<i>Papp, Beáta: HUNGARIAN-ITALIAN BILINGUAL EDUCATION IN THE LIGHT OF PUBLIC EDUCATION POLICY</i>	343
<i>Papp Gabriella: ONLINE FELÜLETEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA OKTATÁSSZERVEZÉS ÉS E-TEST SZERKESZTÉSE CÉLJÁBÓL</i>	351
<i>Tadeyeva Maria – Tadeyev Petro – Pávlovics Judit: INNOVÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK FEJLŐDÉSE A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN</i>	359

<i>Szabó L. Dávid: A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA DIGITÁLIS FELADATOKKAL VALÓ FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 7. ÉVFOLYAMÁN A DUALIZMUS KORSZAKÁNAK TANÍTÁSÁKOR</i>	367
<i>Az ukrainai oktatás helyzete a pandémia és a háborús körülmények között / Стан освіти в Україні в умовах пандемії та війни / The educational situation in Ukraine during the pandemic and war</i>	379
<i>Борисюнок Максим: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	381
<i>Васютіна Тетяна: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»</i>	387
<i>Височан Леся: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ</i>	395
<i>Джандя Галина: ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ</i>	401
<i>Дзямко Вікторія – Дзямко Віталій: ТРАНСФОРМАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ</i>	405
<i>Золотаренко Тетяна: ДОСВІД ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У НОРВЕГІЇ</i>	411
<i>Кіт Галина: НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ</i>	417
<i>Коломісць Дмитро – Івашкевич Євген – Тертична Тайсія: РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ</i>	425
<i>Лазаренко Наталія – Коломісць Алла – Жовнич Олесь: МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ</i>	431
<i>Орос Ільдико – Біда Олена – Кучай Тетяна: ОСВІТА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ І НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	435

<i>Осердчук Ольга</i> : ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСТВА ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ З МЕТОЮ ЯКІСНОГО МОНІТОРИНГУ	443
<i>Силадій Іван – Маринець Надія</i> : ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ГЛОБАЛЬНОГО ВИМІРУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	449
<i>Хижняк Інна</i> : ПРОБЛЕМАТИКА НАУКОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	455
<i>Чопак Єва</i> : МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	463
<i>Шука Галина</i> : ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЗА ВИБОРОМ.....	469
<i>Inklúzió – lelki egészség – egészség tudatosság – perspektívák / Інклюзія – психічне здоров'я – усвідомлене ставлення до здоров'я – перспективи / Inclusion – mental health – health awareness – perspectives.....</i>	477
<i>Атрощенко Тетяна</i> : ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	479
<i>Berghauer-Olasz Emőke</i> : MENTÁLHIGIÉNÉS TÁMOGATÓ CSOPORT LEHETŐSÉGEI A FELSŐOKTATÁSBAN.....	485
<i>Biró Brigitta</i> : RAJZFELŐDÉSI SAJÁTOSÁGOK ÓVODÁS- ÉS KISISKOLÁSKORBAN	497
<i>Bús Ágnes – Bús Éva – Kovács-Bogya Tünde – Szántainé Baráth Anita</i> : SZEREPKONFLIKTUSOK A FELSŐOKTATÁSBAN A PANDEμία IDEJÉN	507
<i>Ceglédi Tímea – Fekete Dorottya – Pusztai Gabriella</i> : ÉRTÉKEK A REZILIENS PEDAGÓGUSOK ÉLETÚTJAIBAN.....	517
<i>Csebil Anikó</i> : TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉG, SPORTOLÁSI SZOKÁSOK A FŐISKOLAI CAMPUSON A PANDEμία IDŐSZAKÁBAN.....	523
<i>Erdei, Róbert</i> : A PROGRAMME TO FOSTER RESILIENCE AMONG KINDERGARTEN CHILDREN.....	531
<i>Гребя Ілдіко – Шелельо Тетяна – Гаврилюк Ілона</i> : БУЛІНГ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ВПЛИВ РІЗНИХ ФАКТОРІВ НА ЙОГО РОЗВИТОК	539

<i>Hanák Zsuzsanna:</i> ÁLLAPOT- ÉS VONÁSSZORONGÁS VIZSGÁLATA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN.....	545
<i>Kiss Magdaléna:</i> TANÁRI ATTITŰD A VAKOK OKTATÁSÁBAN.....	553
<i>Kondé Zoltán – Kovács Judit:</i> A COVID-TAPASZTALATOK ÖSSZEFÜGGÉSE A COVIDDAL KAPCSOLATOS IMPLICIT BEÁLLÍTÓDÁSOKKAL.....	561
<i>Kós Nóra:</i> KRÍZISHELYZETBEN ADÓDÓ TRAUMA TERÁPIÁJA.....	571
<i>Lestyán Erzsébet:</i> KRÍZISHELYZETEK MEGOLDÁSA PEDAGÓGIAI MÓDSZEREKKEL	579
<i>Михайлович Кристина:</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ УГОРЩИНИ.....	587
<i>Пісняк Валентина:</i> ІНКЛЮЗІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЯК ПІДТРИМАТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	593
<i>Sándor Zita:</i> COVID–19-JÁRVÁNY MEGÉLÉSE ÉS BIOPSZICHOSZOCIÁLIS HATÁSA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN	599
<i>Simon Gabriella:</i> AZ ONLINE OKTATÁS HATÁSAI A PANDÉMIA ALATT, LEHETŐSÉGEINK.....	615
<i>Sütő Éva:</i> TÁPLÁLKOZÁSI SZOKÁSOKAT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK KISISKOLÁSKORBAN A PANDÉMIA IDEJE ALATT.....	625
<i>Sýkora Hernády Katalin – Horváth Kinga – Pribéek László – Szabó L. Dávid:</i> A TÁVOKTATÁS HATÁSA A TANÁRI ÉNHATÉKONYSÁGRA	635

A PANDÉMIA HATÁSA AZ ERASMUS+ MOBILITÁSOKRA A SELYE JÁNOS EGYETEMEN

Kinczerová Adriana – Szabó L. Dávid

*Selye János Egyetem
kinczerovaa@uj.s.sk
122875@student.uj.s.sk*

Szakirodalmi áttekintés

Az ember társas lény – ha ebből a tényből indulunk ki, akkor nem lehet az emberi kapcsolatok jelentőségét alábecsülni és megkérdőjelezni az életünk folyamán. Ahhoz, hogy egy ember egészséges, kiegyensúlyozott és pszichés szempontból komfortérzettel rendelkezzen, igenis fontos szerepe van annak, hogy vannak társai, akik őt körülveszik. (N. Kollár–Szabó 2017, 136).

Ezen felül azt is elmondhatjuk, hogy a „*normáink alakulására, a feladatvégzés színvonalára, az önértékelésre ugyancsak hatással vannak a minket körülvevő emberek*” (N. Kollár–Szabó 2017, 136). N. Kollár és Szabó szerint a társas kapcsolatoknak két fajtáját különböztethetjük meg. Az egyik a személyes barátságok és családi kapcsolatrendszerek, míg a másik a csoporthoz tartozás kérdéskörét foglalja magában. A valóságban természetesen a társas kapcsolatok két fajtája özszemosódik, mivel egy egyén baráti körének tagjai között rokonszenv alakul ki, így sokszor a barátainkból alakulnak ki a csoportok.

Először nézzük meg, hogy mit is jelent pontosan a csoport nevelésszociológiai szempontból. Kozma Tamás szerint a csoport „*az együttélés ősi formája, amely máig kíséri az embert. Föltehetően az a közösségi forma, amelyben az emberiség ősei tevékenykedtek; mint ahogy csoportok az állatvilágban is fellelhetők. Mint hogy ennyire stabil és tartós, a csoportot a társadalom „alapsejtnének” tartjuk*” (Kozma 1991, 33).

Láthatjuk tehát, hogy a csoport fogalma alatt nem pontosan ugyanazt értjük nevelésszociológiai szempontból, mint amit a csoport jelent a hétköznapokban. Ha ezt a definíciót és a társas kapcsolatok két fajtáját alaposabban megnézzük, akkor észrevehetjük, hogy a társas kapcsolatok második fajtája – a csoporthoz tartozás, nem szabad akaratból jön létre. Mivel a minket körülvevő csoportba beleszületünk, ott szocializálódunk, onnan sajátítjuk el a normákat, öltjük fel szerepeinket, majd végül elkezdődik a szociális tanulás is, melynek elsődleges színtere a család. Ezzel ellentétben a társas kapcsolatok első fajtáját – a személyes barátságokat, illetően a rokonszenv dominál és alakítja ki a szorosabb kapcsolatokat, tehát ezekbe nem születünk bele.

Nézzük meg pontosabban, mit is értünk a norma, a szocializáció, a szerep és a szociális tanulás fogalma alatt. A normát úgy is meghatározhatjuk, hogy egy olyan magatartási szabály, amely a csoport vagy társadalom tagjai közötti viselkedést szabályozza vagy irányítja (Gulyás–Krémer–Z. Papp 2018, 4). Andorka Rudolf ezt úgy fogalmazza meg, hogy:

„A kultúrának a szociológia szempontjából különösen fontos elemei a normák és értékek. Abhoz, hogy egy kisebb társadalmi közösség vagy egy nemzeti társadalom, sőt az egész emberiséget átfogó világtársadalom működőképes legyen, tagjainak követniük kell bizonyos viselkedési szabályokat, normákat, máskülönben viselkedésük a társadalom többi tagja számára kiszámíthatatlanná válik, és ezáltal lehetetlenné válik az együttműködés. A norma megszegését mindig valamilyen szankció bünteti?” (Andorka 2006, 401).

Észrevehetjük, hogy az egyszerű, hétköznapi és a szociológiai megfogalmazás is hangsúlyozza, hogy a norma szabályozza a társadalom, sőt az egész világtársadalom viselkedési szabályait. Andorka ezt még kiegészíti azzal is, hogy amennyiben valaki nem tesz eleget ennek a normának, azt a társadalmunk valamilyen szankcióval bünteti. A szocializáció fogalmának értelmezésével több szakirodalmi könyvben is találkozhatunk. Buda Béla értelmezésében a szociológia nem más, mint egy olyan *„interakciós folyamat, amelynek révén egy személy viselkedése úgy módosul, hogy megfeleljen a környezete által vele szemben támasztott követelményeknek”* (Budavári-Takács 2011, 25).

Anthony Giddens értelmezésében az a folyamat, amelynek során *„a tehetetlen csecsemő fokozatosan öntudattal bíró és értelmes személyiséggé válik, aki feltalálja magát abban a kultúrában, amelybe beleszületett. [...] A szocializáció során – főként az első éveikben – a gyerekek az idősebbektől tanulnak, így átöröklődnek az elődök értékei, normái és társadalmi gyakorlata”* (Giddens 2008, 134).

Annak ellenére, hogy a két definíció bár különböző aspektusokból közelíti meg a szocializáció folyamatát, mégis a sorok között olvasható lényeg ugyanaz. Mindenképpen egy interakciós folyamatról beszélünk, mely interakciók az egyének között jönnek létre, és mely folyamat során az elődök értékei és normái átöröklődnek a kisebbekre. A szerep fogalmának szociológiai megértéséhez ismét távolabbról kell indulnunk. Tudjuk, hogy az emberi viselkedésben rendszer és szabályszerűség van, mely rendszer és szabályszerűség nélkül elképzelhetetlen lenne a társadalmi együttélés (Lengyel 1997, 164–165).

Az elsődleges szocializáció a csecsemő- és kisgyermekkorban zajlik. Ez a kulturális tanulás legintenzívebb időszaka, hiszen a gyermek ebben az időszakban sajátítja el a nyelvet, valamint azokat az alapvető viselkedési mintákat is, amelyek a gyermek későbbi tanulásának alapjait fogja képezni. A gyermekek társas kapcsolataiban az elsődleges szerepet a felnőttek töltik be a korai

életkorokban, azonban a felnőttek mellett fontos szerepet játszanak a kortársak is. Tordai (2015 4.2.1) szerint:

„Az egyén fejlődésében a gyermekkortól kezdve egyre nagyobb szerepet játszanak a kortárskapcsolatok. Kezdetben a szülővel való szoros kapcsolat az elsődleges az érzelmi támogatásban, biztonságigény kielégítésében és a szabálytanulásban egyaránt. Későbből azonban egyre fontosabbá válik az azonos korú társakkal való szimmetrikus viszony kialakítása és közös élmények átélése, és megkezdődik az átpártolás, vagyis a kortárs csoportok felé fordulás.”

A gyermekek életében fokozatosan egyre nagyobb és nagyobb szerep jut a kortárs csoportoknak. Míg az óvodáskorú gyermekek esetében még a felnőttek szerepének a dominanciája a jellemző, úgy a hatodik életévüket betöltött gyermekek esetében már a kortársakkal töltött idő dominál. Ezt nevezzük átpártolásnak. Az átpártolás folyamata azonban csak 13–15 éves korban fejeződik be teljesen, amikor is eléri a teljes átpártolás állapotát. Ebben a korban a kortársak a legfontosabbak szabadidős partnereként is, valamint a társas befolyásolás területén is. A serdülőkor beköszöntével a kortársak hatása tovább erősödik, de még ekkor sem terjed ki minden területre (N. Kollár–Szabó 2017, 137).

Látjuk, hogy a kortárs csoportok jelenlétének fontos szerepe van a szocializáció folyamatában a gyermekkortól egészen a felnőttkorig meghatározóan, melyet életünk során több tényező is befolyásol. Az ENSZ jelentése szerint a Covid–19-vírus okozta járvány a „történelem legnagyobb zavarát okozta az oktatási rendszerekben” 1,6 milliárd tanulót érintve 190 országban (web: Infojegyzet). A digitális, távolléti oktatás még a rendkívül fejlett országokban is károkat okozott. Az új tanulási környezet és a rendhagyó helyzet a vírus kirobbanását követő első szakaszban nem tette lehetővé a mindennapokban az oktatás megszokott formájának folytatását. Az egyetemek bezárásával, az utazási korlátozások bevezetésével veszélybe kerültek az olyan nemzetközi programok is, mint az Erasmus+. A csereprogram lehetőségeinek legalább 25%-át törölték, illetve halasztották a Covid–19 miatt, a hallgatók 37%-ának mobilitása félbeszakadt, valamint nem kezdődhetett meg, a többség pedig online felületen hallgatta az óráit, illetve vett részt a képzésen.

Az Erasmusról röviden

Röviden megfogalmazva „az Erasmus+ az európai oktatás, képzés, ifjúságügy és sport támogatására irányuló uniós program” (Web: European Commission). 1987-ben egy diákcseraprogramként indult, 2014 óta pedig mobilitási és együttműködési lehetőségeket kínál a felsőoktatásban, a szakképzésben, a felnőttoktatásban résztvevők számára is.

Az elmúlt 30 évben 33 országban több mint 9 millióan vettek részt az Erasmus+ programban. A program támogatja az európai oktatási térségben, a digitális oktatási cselekvési tervben és az európai készségfejlesztési programban meghatározott prioritásokat és tevékenységeket.

Az Erasmus+ program lehetőséget ad tanulmányi mobilitásra, illetve szakmai gyakorlat folytatására, az oktatók és munkatársak számára pedig rövidtávú oktatási, illetve tanulmányutak megvalósítására. A KA1 egyéni mobilitási pályázatok lehetőséget biztosítanak nemzetközi környezetben a szakmai fejlődésre, a tanulási teljesítmény javulására, idegen nyelvi és digitális kompetenciák javítására, valamint a kezdeményezőkézség és a vállalkozói készség fejlődésére. A KA2 pályázati kategória nemzetközi partnerségek együttműködését támogatja, melyek terén a résztvevő intézmények tapasztalatot szerezhhetnek, és innovatív módszereket valósíthatnak meg.

A gyorsan változó világukban a megújuló oktatási rendszereknek alkalmazkodniuk kell a tanítás és a tanulás új formáihoz. Az Erasmus+ program célja a kulcskompetenciák és készségek fejlesztése, a nyelvtanítás és nyelvtanulás eredményességének növelése, különös tekintettel a munkaerőpiac szempontjából, valamint a sokszínűség és az interkulturális érzékenység támogatása. Fontos célkitűzése marad a programnak a minőség, az innováció és a nemzetköziesítés erősítése az oktatási-képzési intézményekben, mely a nemzetközi együttműködések segítségével, valamint a tudományos és gazdasági szféra bevonásával növelhető.

A 2021–2027-es programidőszak nagy hangsúlyt fektet a társadalmi befogadásra, a zöld és digitális átállásra, valamint a fiatalok demokratikus életében való részvételének előmozdítására. Az Erasmus+ projektek támogatott tevékenységeinek köszönhetően korszerűbb, dinamikusabb, elkötelezettebb és szakmailag magasabb szintű intézményeket alakíthatunk ki, melyekben a megfelelő tudástranszfer, hatékony kommunikáció és kapcsolattartás segítségével kiváló hallgatókat és tudományos munkatársakat vonzhatunk be a világ minden részéről. A programban való részvétellel várhatóan hosszú távon olyan változások következhetnek be a résztvevő országok oktatási, képzési rendszereiben, amelyek reformokat ösztönöznek, és új forrásokat teremtenek az európai és Európán kívüli mobilitási lehetőségekre.

A pandémia hatása az Erasmus+ mobilitásokra a Selye János Egyetemen

A Covid-19-világjárvány 2020-ban az egész világ életét felborította. A járvány okozta globális válság minden nemzetre, a társadalmak minden csoportjára és generációjára hatással volt. A koronavírus rányomta bélyegét a

mobilitási tevékenységekre is. Sokakban felmerült a kérdés, hogyan kellene kezelni a kialakult helyzetet és vajon ezek után lesz-e folytatása az Erasmus+ programnak. Az Európai Bizottság rugalmasan reagált a felmerülő helyzetre és problémákra. Elsősorban nyilatkozatot bocsátott ki, mi szerint az elsődleges cél a résztvevők biztonságának megőrzése, tiszteletben tartva az egyes országok óvintézkedéseit.

Másodsorban a járványhelyzet súlyosbodásakor és a korlátozások életbe lépésekor megoldásokat kínált a speciális helyzetekre, ún. vis maior lehetőséget engedélyezett a hallgatóknak az elnyert ösztöndíjas utak lemondására, megszakítására vagy halasztására. A vírushelyzetben alternatív „blended” mobilitási lehetőségeket kínált fel, melyek részben fizikai, részben pedig virtuális elemekből tevődtek össze.

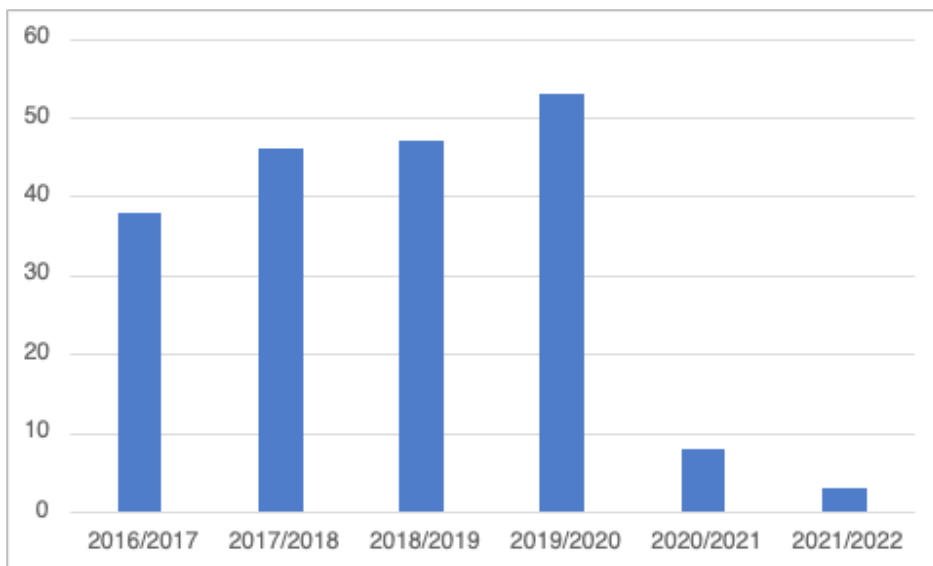
A virtuális mobilitás során a hallgatók a saját országukban folytathatták tanulmányaikat, illetve kutatásaikat, amennyiben ezt a fogadó intézmény lehetővé tette. Az említett engedményeknek köszönhetően számos támogatott résztvevő élhetett a külföldi ösztöndíj megvalósításának előnyeivel, akár az adott időszakban, akár az elkövetkezendő akadémiai évben.

Jelen tanulmányunkban a komáromi Selye János Egyetem Erasmus+ program egyes adatait vizsgáljuk a pandémia előtti, alatti és utáni időszakban. Kutatásunk csak a kiutazó hallgatók számát vizsgálja, mind hallgatói mind alkalmazotti szinten. Célunk rámutatni arra, hogy a pandémiának milyen hatása is volt, illetve jelenleg is van a kiutazó hallgatók és alkalmazottak körére.

A kiutazó hallgatók képzési ciklusonként maximum 12 hónap erejéig részesülhetnek Erasmus+ tanulmányi és/vagy szakmai mobilitási ösztöndíjban. A tanulmányi mobilitás keretén belül legalább három, maximum 12 hónapot tölthetnek el egy választott külföldi felsőoktatási intézményben, amellyel a küldő intézménynek van érvényes intézményközi megállapodása. A másik lehetőség a szakmai gyakorlat, melynek keretén belül legalább kettő, maximum 12 hónapot tölthetnek a hallgatók munkahelyi gyakorlaton vagy gyakornoki programban valamely választott külföldi vállalatnál vagy cégnél.

A kiutazó hallgatók számát a tanulmányi mobilitások tekintetében az 1. ábrán láthatjuk a 2016/2017-es tanévtől egészen a 2021/2022-es tanévig. Az ábrán láthatjuk, hogy a 2016/2017-es tanévtől kezdődően nőtt a kiutazó, tanulmányi mobilitáson részt vevő hallgatók száma. A 2019/2020-as tanévben a tanulmányi mobilitásra kiutazó hallgatók száma 53 volt. A Covid-19-járványt 2020. március 11-én az Egészségügyi Világszervezet (WHO) világjárvánnyá nyilvánította, aminek hatását az Erasmus+ mobilitások is megérezték. Az ezt követő

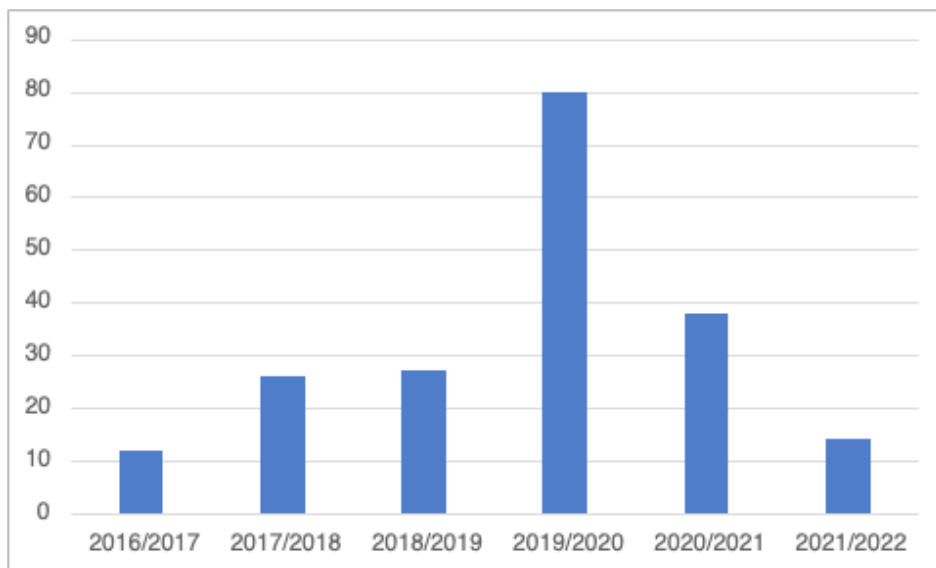
tanítási évben (2020/2021) a kiutazó hallgatók száma nyolcra esett vissza, ami az előző tanítási évi adathoz képest 85%-os visszaesést jelentett.

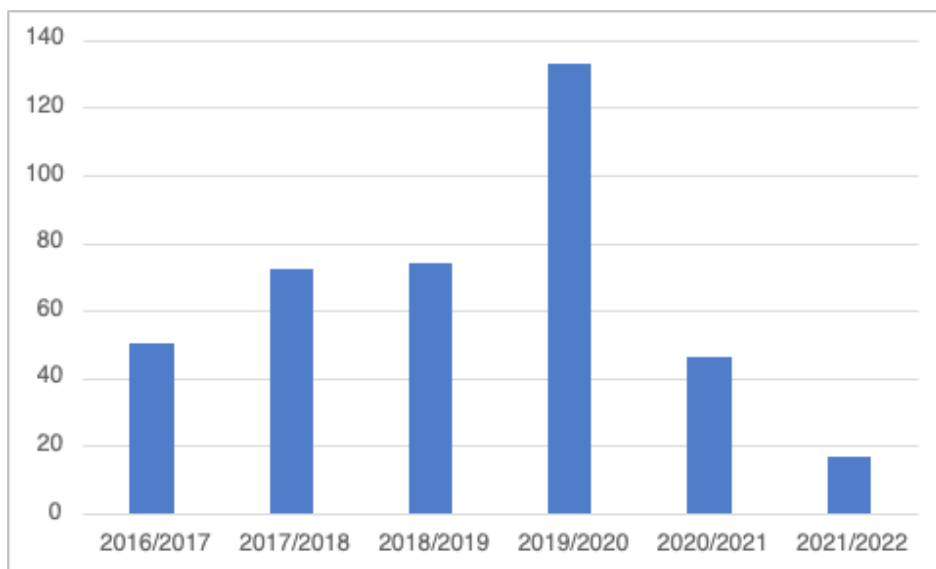
1. ábra. A tanulmányi mobilitásra kiutazó hallgatók száma

A kiutazó hallgatók számát a szakmai gyakorlatok mobilitása tekintetében a 2. ábrán láthatjuk a 2016/2017-es tanévtől egészen a 2021/2022-es tanévig. Az ábrán láthatjuk, hogy a 2016/2017-es tanévtől kezdődően nőtt a kiutazó, szakmai gyakorlati mobilitáson részt vevő hallgatók száma. A 2019/2020-as tanévben a tanulmányi mobilitásra kiutazó hallgatók száma 80 volt, míg az ezt követő tanítási évben (2020/2021) a kiutazó hallgatók száma 38-ra esett vissza, ami az előző tanítási évi adathoz képest 53%-os visszaesést jelentett. Bár ez a visszaesés kisebb, mint a tanulmányi mobilitásoknál tapasztalható visszaesés, de ennek ellenére ez is számottevően jelentős.

Szeretnénk a teljes hallgatói kiutazások számát is megvizsgálni az adott időszakban, tehát mind a tanulmányi, mind pedig a szakmai gyakorlati mobilitásokét. Ennek számszerűsített adatait a 3. ábrán láthatjuk. Az összesített adatok esetében is látható a kiutazó hallgatók számának növekedése a 2016/2017-es tanévtől (50 fő) kezdődően egészen a 2019/2020-as tanévig (133 fő), majd a pandémiát követő időszakban a kiutazó hallgatók számának drasztikus csökkenését tapasztaljuk: 2020/2021-es tanévben 45 fő, míg a 2021/2022-es tanévben 17 fő. A 2019/2020-as tanévet követő visszaesés a teljes kiutazó hallgatók körében 65% volt.

2. ábra. A szakmai gyakorlatra kiutazó hallgatók száma

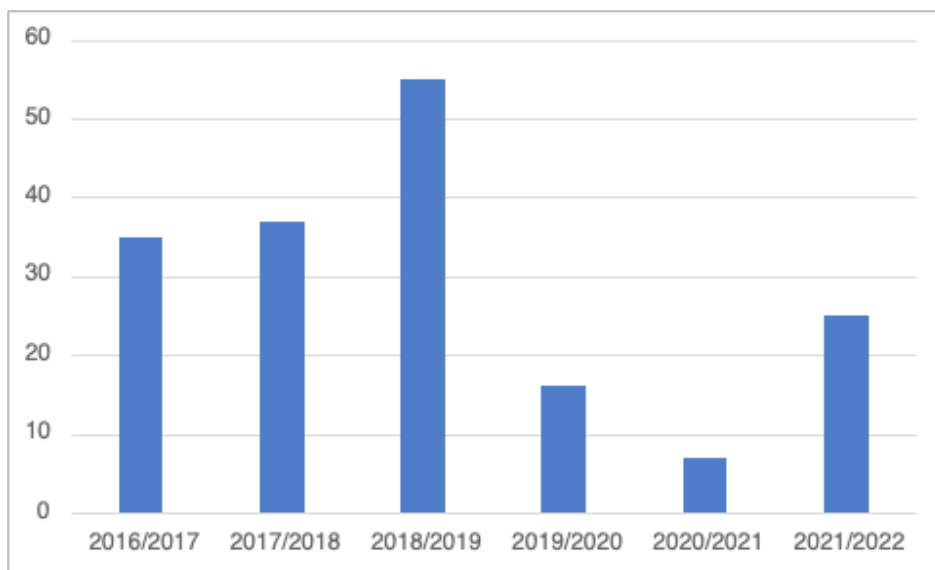

3. ábra. A tanulmányi és a szakmai gyakorlati mobilitáson kiutazó hallgatók száma

Az alkalmazottak tekintetében is két kategóriát kell egymástól elkülönítenünk. Beszélhetünk úgynevezett oktatói mobilitásról, melynek keretén belül a kiutazó oktatók a választott külföldi partnerintézményben tanítási kötelezettséggel

rendelkeznek az ott-tartózkodásuk során. A kiutazó oktatói mobilitáson részt vevő alkalmazottak száma szintén növekvő tendenciát mutat a 2016/2017-es tanévtől kezdődően, azonban itt már a pandémia kitörésének tanévében (2019/2020) észlelhető a drasztikus visszaesés, amely az azt követő tanévben (2020/2021) tovább esett. A vírus kirobbanása utazási korlátozások bevezetését, az egyetemek bezárását, valamint a távolléti oktatás bevezetését vonta maga után. Mindezek nem tették lehetővé a mobilitások jelenléti formájának megvalósulását

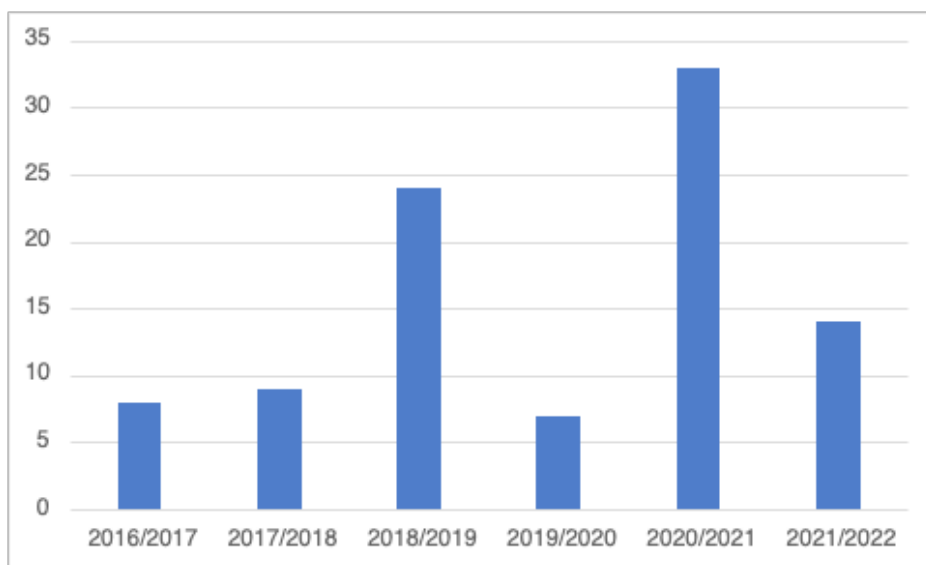
Az alábbi ábra jól szemlélteti a koronavírus okozta visszaesést a külföldi mobilitások terén: míg a 2018/2019-es tanévben az oktatói mobilitáson részt vevő alkalmazottak száma 55 fő volt, addig a pandémia kitörésének tanévében 16 főre csökkent, majd az azt követő tanévben csupán 7 fő vett részt oktatói mobilitáson. A visszaesés a 2019/2020-as tanévben 71%-os volt, míg a 2020/2021-es tanévben 87%-os, amennyiben a 2018/2019-es tanévet vesszük alapul.

4. ábra. Az oktatói mobilitáson kiutazó alkalmazottak száma

A kiutazó képzési mobilitáson részt vevő alkalmazottak száma szintén növekvő tendenciát mutat a 2016/2017-es tanévtől kezdődően, azonban itt már a pandémia kitörésének tanévében (2019/2020) észlelhető a drasztikus visszaesés, melynek magyarázata a külföldre utazást korlátozó rendelkezések bevezetése volt. A képzési célú mobilitások esetében a járvány idején bevezetett távolléti oktatás nem okozott nehézséget, így az utazási korlátozás feloldásával a visszaesés az azt követő tanévre (2020/2021) már nem volt jellemző.

A 2018/2019-es tanévben a képzési mobilitáson részt vevő alkalmazottak száma 24 fő volt, míg a pandémia kitörésének tanévében 7 fő, majd az azt követő tanévben összesen 33 fő. A visszaesés a 2019/2020-as tanévben 71%-os volt, azonban a 2020/2021-es tanévben már 38%-os emelkedést láthatunk, amennyiben a 2018/2019-es tanévet vesszük alapul. Ezen adatokat az 5. ábrán közöljük.

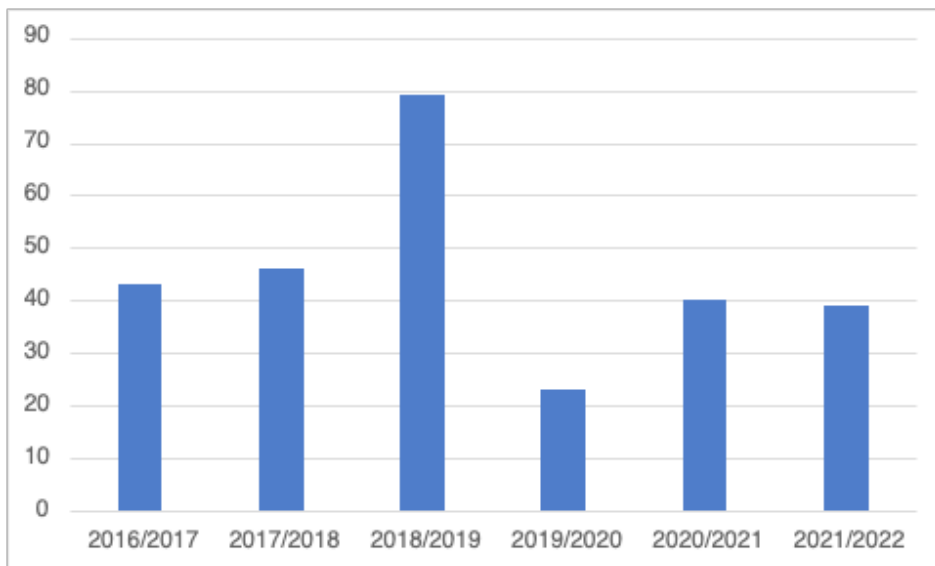

5. ábra. A képzési mobilitáson kiutazó alkalmazottak száma

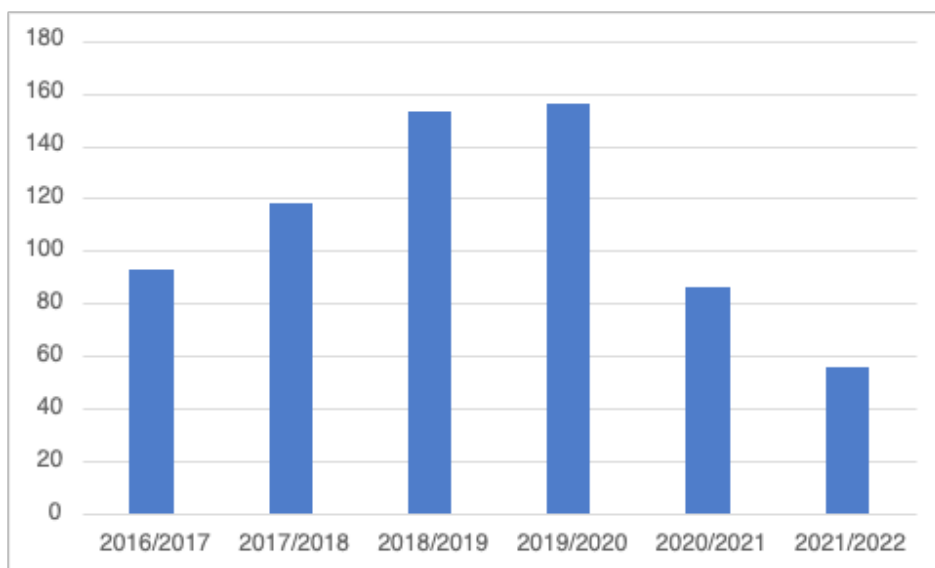
Szeretnénk a teljes alkalmazotti kiutazások számát is megvizsgálni az adott időszakban, tehát mind az oktatói, mind pedig a képzési mobilitásokét. Ennek számszerűsített adatait a 6. ábrán láthatjuk. Az összesített adatok esetében is látható a kiutazó alkalmazottak számának növekedése a 2016/2017-es tanévtől (43 fő) kezdődően egészen a 2018/2019-es tanévig (79 fő), majd pedig a pandémia kirobbanásának évében a kiutazott alkalmazottak számának drasztikus csökkenését tapasztaljuk: 2019/2020-es tanévben 23 fő, ami 71%-os visszaesést jelent. Itt azonban meg kell említenünk, hogy a pandémiát követő tanévben (2020/2021) a kiutazó alkalmazottak száma újra emelkedni kezdett.

Végezetül pedig nézzük meg a 7. ábrát, ahol az összesített adatok láthatjuk. Itt szerepelnek a kiutazott hallgatók és alkalmazottak összesítve. Az ábrán láthatjuk a kiutazott személyek növekedését a 2016/2017-es tanévtől kezdve (43 fő) egészen addig a tanévig (2019/2020), amikor a pandémia kirobbant (156 fő), majd az azt követő drasztikus csökkenést is. A 2020/2021-es tanévben 86 fő utazott ki (45%-os visszaesés), míg a 2021/2022-es tanévben 56 fő (64%-os

visszaesés a 2019/2020-as tanévhez képest). Bízunk benne, hogy a kiutazó hallgatók száma a 2022/2023-as tanévben újra növekvő tendenciát fog mutatni.

6. ábra. Az oktatói és képzési mobilitáson kiutazó alkalmazottak száma

7. ábra. A tanulmányi és a szakmai gyakorlati mobilitáson kiutazó hallgatók, valamint az oktatói és képzési mobilitáson kiutazó alkalmazottak összesített száma

Konklúzió

Tanulmányunkban a komáromi Selye János Egyetem Erasmus+ program egyes adatait vizsgáltuk a pandémia előtti, alatti és utáni időszakban a 2016/2017-es tanévtől egészen a 2021/2022-es tanévig. Külön vizsgáltuk a kiutazó hallgatói mobilitások számát, valamint a kiutazó alkalmazotti mobilitások számát.

A teljes hallgatói kiutazások számát megvizsgálva az adott időszakból láthattuk, hogy növekedés volt a 2016/2017-es tanévtől (50 fő) kezdődően egészen a 2019/2020-as tanévig (133 fő), majd a pandémiát követően időszakban a kiutazó hallgatók számának drasztikus csökkenését tapasztaltuk: 2020/2021-es tanévben 45 fő, míg a 2021/2022-es tanévben 17 fő. A 2019/2020-as tanévet követő visszaesés a teljes kiutazó hallgatók körében 65% volt.

A teljes alkalmazotti kiutazások számát megvizsgálva az adott időszakban láthattuk, hogy növekedés volt a 2016/2017-es tanévtől (43 fő) kezdődően egészen a 2018/2019-es tanévig (79 fő), majd pedig a pandémia kirobbanásának évében a kiutazott alkalmazottak számának drasztikus csökkenését tapasztaljuk: 2019/2020-es tanévben 23 fő, ami 71%-os visszaesést jelent. Itt azonban meg kell említenünk, hogy a pandémiát követő tanévben (2020/2021) a kiutazó alkalmazottak száma újra emelkedni kezdett.

Az összesített adatokból (kiutazott hallgatók és alkalmazottak összeítve) láthattuk, hogy a kiutazott személyek növekedése a 2016/2017-es tanévtől kezdve (43 fő) egészen addig a tanévig (2019/2020) tartott, ameddig a pandémia ki nem robbant (156 fő). Az azt követő tanévben (2020/2021) 45%-os visszaesést tapasztaltunk (86 fő), majd a 2021/2022-es tanévben 64%-os visszaesést (56 fő). Bízunk benne, hogy a kiutazó hallgatók száma a 2022/2023-as tanévben újra növekvő tendenciát fog mutatni.

Hivatkozott irodalom

- ANDORKA Rudolf (2006): *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Osiris Kiadó, Budapest
- BUDAVÁRI-TAKÁCS Ildikó (2011): *A tanácsadás szociálpszichológiája*. Szent István Egyetem.
- European Commission: *Erasmus+* Web: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hu/about-erasmus/what-is-erasmus> Utolsó megtekintés: 2023. március 25.
- GIDDENS Anthony (2008): *Szociológia*. Osiris Kiadó, Budapest
- GULYÁS Attila – KRÉMER András – Z. PAPP Zsuzsanna (2018): *Normasértések kezelése*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest
- KOZMA Tamás (1991): *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest.
- LENGYEL Zsuzsanna (1997): *Szociálpszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- N. KOLLÁR Katalin – SZABÓ Éva (2017): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve*. II. kötet. Osiris Kiadó, Budapest.
- TORDAI Zita (2015): *Pszichológia és személyiségfejlesztés I. Óbudai*

В 41 Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування. Наукове видання (Збірник наукових праць) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Гуттерер, Ілдіко Греба та Каталін Поллої. Берегове: ЗУІ ім. Ференца Ракоці II, 2024. – 652 с. (українською, угорською та англійською мовами)

ISBN 978-617-8143-15-2 (палітурка)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

Збірник наукових праць містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

УДК 370:061.3

Наукове видання

**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

2024 р.

Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної
освіти та управління закладом освіти спільно з Видавничим відділом
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

За редакцією:

Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Гуттерер, Ілдіко Греба та Каталін Поллої

Технічне редагування та верстка: *Олександр Добош, Ласло Вездел та Вівісі Товт*

Коректура: *Ілдіко Гріца-Варцаба, Ілдіко Греба та Катерина Лізак*

Дизайн обкладинки: *Вівісі Товт*

УДК: *Бібліотека ім. Опацої Черє Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск:

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою
міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст наукових праць відповідальність несуть автори.

**Проведення конференції та друк видання здійснено
за підтримки уряду Угорщини.**

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса:
пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)
*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня 2022 року*

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006. Електронна
пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 21.05.2024. Шрифт «Garamond».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Друк цифровий. Ум. друк. арк. 52,98.

Формат 70x100/16. **Замовл. №**